Zoo niet, indien we dit dan maar weten mogen, dan kunnen we over de juistheid of onjuistheid van den Catechismus uit de Heilige Schrift gaan disputeeren.

Maar indien wel, en we vertrouwen dat onze broederen den Catechismus vooreerst niet zullen afvallen, dan zij hun verder gevraagd:

Bijaldien er dan nu kinderen der geloovigen en kinderen der ongeloovigen zijn op aarde, en het is de Doop, die als merkteeken aanduidt, wie kinderen der geloovigen en wie kinderen der ongeloovigen zijn, of de Catechismus dan niet letterlijk leert wat wij leeren, t. w. dat de Doop de grens trekt tusschen „geloovigen" en „ongeloovigen", niet in diep geestelijken, maar in dien uitwendigen zin, die altoos geldt en gelden moet, waar sprake is niet van den Kenner des harten, maar van de kerk in het zichtbare.

Is het nu aan onze geachte bestrijders mogelijk, om zonder verwringing van den zin deze woorden van den Catechismus: *„dat de Doop de kinderen der geloovigen en de kinderen der ongeloovigen onderscheidt"* anders te verstaan of te verklaren dan wij doen, zoo gelieve men ons die andere verklaring voor te leggen en we zullen haar toetsen.

Maar indien niet; indien een ieder zeggen moet: *Ja het staat er!*, laat ons dan ook een einde des geschils maken, althans zoolang we beiderzijds belijden, dat de Catechismus dogmatisch juist spreekt.

Een vriendelijke bed emoet ons van het hart.

In vroeger tijd meden we de polemiek met de organen van Chr. Gereformeerde zijde, omdat men o. i. geen polemiek moet voeren zoolang het bij een woordenstrijd blijft en toch geen doel treft.

Nu echter, nu deze polemiek practisch belang kreeg, hebben we ons beijverd van elke opmerking aan de overzij nota te nemen en elk aangevoerd argument te toetsen.

Dat men nu vroeger het niet prettig vond dikwijls onbeantwoord te blijven, vatten we, al stond het voor ons, om hooger beweegreden vast, dat we niet antwoorden mochten.

Maar wat ons smartelijk aandoet is, dat we thans, nu we schief op elk tegenbetoog onverwijld antwoorden, keer op keer gemelijk bejegend worden.

Niet door Doc. De Cock; van verre niet; deze schreef den laatsten tijd nooit anders dan vriendelijk en waardeerend.

Maar wel in andere organen, die dan zeggen: „Ja, dat wisten we wel vooruit, dat *De Heraut* er weer iets op vinden zou!" Of: „Nu ja, met die scholastieke redeneering praat ge alles goed, maar wat heeft men daar nu aan?" Of eindelijk: „Daar komt *De Heraut* weer met die ellenlange redeneeringen, die weinig zaaks zijn!"

Laat ons oprecht zijn.

We nemen gaarne aan, dat onze geachte bestrijders in deze organen metterdaad meer en grondiger studie van de zaak gemaakt hebben dan wij. We onderstellen volgaarne, dat hun redeneering de bondigheid zelve en onze bewijsvoering weinig meer dan loos geklap is. Ja, we willen gaarne aannemen, dat bij ons niets dan omhaal van scholastieke termen is, en bij hen niets dan degelijk wetenschappelijk betoog.

Maar, en ons dunkt, dit zullen deze broederen zelf billijken moeten, als deze schrijvers dan metterdaad het recht hebben, om van hun wetenschappelijke hoogte zoo minachtend op ons scholastiek gekeuvel neer te zien, laten ze dan iets van die nederbuigende goedheid hebben, die den struikelende terecht helpt.

Laat het hun dan niet te veel zijn, om ons onze verkeerdheid onder de oogen te brengen, en laat hunnerzijds tegenover onze langdradige scholastiek dan zoo degebondige strengheid van betoog gesteld worden, dat elk kenner terstond voelt: *De Heraut* weet er niets van. Zijn opponenten zijn 't die het weten.

Of liever nog, laat er eenige beweging der liefde zijn, die ook bij geschil al zulke stuitende uitdrukkingen niet bezigt. Want dit gevoelt men toch: Op die wijs zou *De Heraut* terug moeten keeren naar de periode van *niet* antwoorden.

En dat wil men toch ook niet.

Er verscheen deze week een vlugschrift, waarover we ons slotoordeel vooralsnog opschorten, maar dat toch te zeer de aandacht trekt, om onopgemerkt voorbij te gaan.

Gelijk men zich herinnert, heeft *De Heraut* er herhaaldelijk op aangedrongen, dat die mannen van Gereformeerde belijdenis, die zich in de gedragslijn van *De Heraut* niet vinden konden en daarom voorshands nog in het Synodaal Genootschap en onder de hiërarchie bleven, drieerlei mochten doen.

En wel *ten eerste*, zich stipt onthouden van eenige gemeene zaak te maken met de vervolgers van hunne broederen.

Ten tweede hun vervolgde broederen zoeken en niet varen laten.

En *ten derde* op hunne wijze, welke die dan ook zijn mocht, den strijd tegen de Synodale organisatie voortzetten.

In de lijn nu van dit drietal wenken beweegt zich het vlugschrift, waarop we doelen.

Het is van de hand van Dr. Phil. S. van Ronkel en draagt ten titel: *Nabetrachting op de hedendaagsche Kerkelijke Crisis voor doleerenden en niet-doleerenden;* en zag het licht bij G. Los, te Leiden.

Dr. Van Ronkel zegt ter inleiding van dit vlugschrift, dat zijn kerkelijke opinie de laatste maanden wijziging onderging:

Het verloop der jongste kerkelijke crisis, de omstandigheden, die haar vergezelden, de houding der kerkelijke overheid bij dit alles, zoowel als de daarop gevolgde en daardoor veroorzaakte scheve verhoudingen der kerkelijke partijen over en weer, hebben mijn oordeel aangaande de hedendaagsche kerkelijke beweging en hare beteekenis voor de toekomst in menig opzicht gewijzigd.

Nog altijd schijnt mij die zucht om zich van het bestaande kerkverband los te maken of los te rukken als een geweldige koorts te zijn, die ons ganssche kerkelijk lichaam doet schudden en trillen.

Maar wat is koorts? Een verschijnsel en waarschuwend teeken van een dieper liggende oorzaak van ziekte. Zoo is het ook hier. Langer dan een halve eeuw was er in de kerk een opeenhooping en samenknoopsel van gal en ongerechtigheid. Vandaar die heftige rillingen en stuiptrekkingen, vandaar die koortsschokken!

Wat eene opmerkzame en kalme waarneming van dit alles mij van leering bracht, heb ik naar den hoofdinhoud trachten weer te geven in de volgende nabetrachting.

Op aangrijpende wijze teekent en schildert hij den jammer van onze kerkelijke verdeeldheden:

Zoo is het dan toch gekomen, en schrikbarend fel, het bange wee, dat het geloovig hart reeds zoolang tevoren met siddering had voorgevoeld en dat met beving als ieder oogenblik werd verbeid. Want de heilige gerechtigheid Gods leeft en waakt nog, en de zonde van het volk des Heeren was voor zijn aangezicht opgeklommen. Wat wij heden ten dage in de vaderlandsche kerk, in dat Zion des Heeren, zien gebeuren, is de voltrekking van een welverdiend, lang gedreigd oordeel Gods. 't Is een strafgericht des Heeren, dat over de erve der heiligen gaat, nu de hittigheid van den toorn des alleen-Heiligen in volle beken wordt uitgegoten over onze kerk, onze gemeenten, onze Christelijke kringen, over onze gezinnen en onze eigene zielen.

Eens mans vijanden zijn zijne eigene huisgenooten geworden; de broeder wantrouwt den broeder, achterdocht en arglist waren onbelemmerd overal rond; wij zien onze teekenen niet meer. 't Is overal mist en verstikkende rookdamp; een vale walm van neerdrukkende mismoedigheid hangt, zoo niet bitterheid eener vijandige verwijdering heerscht, waar voordezen zielstoegenegenheden de broederharten liefelijk samenbonden. Men verstaat elkander niet meer, en — wat nog erger teeken is — wil elkander niet langer verstaan. Men rukt en rijt hartstochtelijk uiteen, men scheidt en scheurt zoo roekeloos, men schudt en schift wat vroeger trouwhartig bijeen was en ook bijeen behoorde. O, 't is op de erve des Heeren nu een tijd van geestelijke doodigheid, jammerlijke verblinding en verslappende twistgierigheid! 't Is een tijd van diepen slaap, vol benauwende droomen en schrikverwekkende gezichten; een tijd van geesteloosheid, verwarring en verbijstering der geesten. De kerke des Heeren schijnt der bezwijming, der bezwijking nabij. Eene koude rilling ging haar door de leden, een geweldige koorts greep haar aan en doet haar tot in haar binnenste ingewand trillen en schudden.

Hier moge de woordenkeus wat gezocht, de keuze der tinten wat te gekunsteld schel zijn, maar toch de jammer komt er in uit zooals onze jammer is. Een schande over de Christenheid en een smaad voor het: *„Hebt malkanderen lief"*.

Ook goed is de greep, dat in zulk een jammer een *oordeel* ligt, en bij elk oordeel Gods belijdenis van schuld en verootmoediging past.

Maar zal dit geschieden, dan moet Zion zich voor het aangezicht van dien Heilige en Rechtvaardige vooraf, al tezamen, in stof en asch verootmoedigen, met oprechte en hartverbrijzelende belijdenis van eigen zonde en schuld. Immers is al dat wee over ons gekomen vanwege de zonden harer profeten, vanwege de misdaden harer priesters en vanwege de ongerechtigheden des ganschen volks. Daarom is des Heeren aangezicht tegen ons gekeerd. Hij heeft in Zion een vuur aangestoken; maar de onreine adem onzer onheilige hartstochten heeft den gloed steeds meer aangeblazen, zoodat de verterende vlammen, naar alle zijden uitbrekende, reeds allerwegen met doodelijk verderf dreigen. De vorst der eeuw ziet met hoonend welgevallen, grimlachend den vreeslijken brand aan — Maar Zions hutte zal niet verteerd worden. 't Is de Heere zelf, de Heere alleen, die tot redding zich zal opmaken en haar als een brandhout uit den vuurbrand zal rukken. Wijkt terug, alle gij haters van Zion, wijkt terug en beeft! Des Heeren arm is niet verkort. Zijn trouw zal overwinnen. Jehova zal redden. Zijn hulpe is nabij.

Deze schuld wordt nader in dezer voege bij de conscientie aangedrongen:

Voorwaar is er voor ons allen overvloedig oorzake ter verootmoediging en belijdenis van eene schuld, die ten hemel schreit, die wij gewis allen tezamen hebben gemaakt, aangehouden en zeer zeker niet genoeg met tranen van een oprecht berouw betreurd. Wij hebben allen gezondigd, zoo de priester als de Leviet, zoo de profeet als geheel het zondigende volk. Wie onter kan te dezen opzichte de hand in eigen boezem brengen en zeggen: Zie, ik ben niet melaatsch, ik ben rein van al deze dingen? Het geldt nu immers de vraag naar de algemeene en talloos vele oorzaken der tegenwoordige wan- en ongestalten der kerk, in hare zichtbare verschijning op aarde, ook in dezen lande, ook op den erfgrond onzer eigene vrome voorvaderen, die voor de waarheid Gods gestreden en geleden hebben.

Laat ons slechts een drietal der meest in 't oog springende en hinderlijkste zonden noemen. Wie onzer, die het wel meent met Zions heil en oprecht wenscht te zijn voor zijn God, kan zich vrij pleiten van een zondig deelgenootschap aan dien zwaren kanker in het kerkelijk lichaam, die het sints jaren reeds verwoest, en, zoo de Heere het niet genadiglijk verhoedt, als met een zekeren dood dreigt? Want het *ongeestelijk karakter* onzer kerkelijke overheid, van het laagste of classikaal bestuur tot het hoogste of dat der synode, is een wee, dat sints lang en van beneden af tot boven toe steeds meer klimt en klemt. Daarbij komt een tweede jammer, die ons tegenover elke ingedrongen overmacht als machteloos maakt, en waaraan wij allen, alle kerkelijke groepen en ieder lid der kerk hoofd voor hoofd, gelijkelijk mede schuldig staan. Ik bedoel die *ongeestelijke verdeldheid* der broederen onderling. Wij, die leden zijn van één geestelijk gezin, die in denzelfden bodem der belijdenis zijn geplant en geworteld, door éénen Heiligen Geest geteeld en geleid, wij moesten ook allen als één man vereenigd staan in éénzelfden strijd tegen de leugen en het ongeloof. En wij verbijten en vereten elkander.

En dan volgt de o. i. belangrijkste zinsneê in dit vlugschrift, bestaande in een felien slag met den geeselriem op den eerst bloot gerukten rug der Ethische partij en der heeren Vos c.s.

Eerst uit die verdeeldheid wordt de onzalige overmacht mogelijk en verklaarbaar van die kleine en woelige groep, die zich tegenwoordig in de kerk vooruitschuift en van de, zoo men zegt toevallig, haar in den schoot gevallen macht zoo *ongeestelijk gebruik* maakt. De groep is in zichzelve onvast en onzeker, meer zwevend en vaag dan bepaald en omschreven. Zij is op geen enkel geestelijk doel gericht. Haar richting is louter negatief; anti-modern en anti-Gereformeerd, ziedaar alles. De Gereformeerden bovenal haat zij met een volkomen haat, en de Modernen, wier bitterste vijandin zij is, gebruikt zij broederlijk tot bereiking van haar eigen doel, terwijl zij hen voortdurend vleit en tegelijk stelselmatig buiten elken kerkelijken invloed houdt. Met deze ethische partij, om ze zoo eens te noemen, moet gij in deze dagen rekenen; op haar rekenen kunt gij nooit. Zij bestaat uit een tal van uitnemende persoonlijkheden, die, als mensch, in veel uitmunten, vriendelijk en minzaam zijn, maar die, als leden van het partijverband, dit alles schijnen te vergeten. Partijschap bederft de beste karakters.

Ook onze roskam ging soms met forschen ruk door het dikke haar dezer *pachydermen* heen; maar zóó ten toon gesteld wierden deze heeren nog nimmer.

En tot welke conclusie voert dit Dr. Van Ronkel nu?

Hiertoe, dat ook hij concludeert: Zulk een Synode met de kerk van Christus, dat gaat niet langer saam. Edoch met de bijvoeging: Niet de kerk moet van de Synode, maar de Synode van de kerk weg.

En nu onze gevolgtrekking. Niet de gemeente moet wegloopen, maar de synode, als uiterste gevelspits van de kerkelijke organisatie, moet omvergeloopen. En, let wel op, niet maar de synode, die de spits van den kegel is, moet afgebroken; niet die kegel zelf moet omvergeworpen worden; neen, maar de grondslag zelf, waarop deze rust, moet weggegraven, om plaats te maken voor een geheel anderen, die er op ingericht is, om het geestelijk karakter der levende gemeente Gods te openbaren en te bewaren. Die verandering worde openlijk geëischt, daarop worde met steeds grooter klem aangedrongen. Dit sta als eerste der reddingsmiddelen voorop, dat de kerkelijke besturen al tezamen op wettige wijze moeten vallen. De synode moet vallen, gelijk de door den tijd verweerde en afbrokkelende, maar nog altijd massieve toren van Geldrop onlangs viel. Die toren zelf en zijne wegruiming was geen enkel menschenleven waard.

En beminlijk naïef voortredeneerend, als ware dit wegruimen der Synode de eenvoudigste zaak ter wereld, en reeds onder een kopje thee en een geurige havannah-sigaar afgedaan, gaat Dr. Van Ronkel dan aldus voort:

Door eene dergelijke wegruiming zal reeds veel gewonnen zijn, tot algeheele verandering der kerkelijke organisatie als grondslag eener daarop gebouwde kerkelijke overheid, die van haar dient uit te gaan, maar niet geheel haar zelve in zich mag willen doen opgaan; die door haar gedragen moet worden, maar nooit een heerschersjuk mag wezen, door de gemeente zelve schier niet te dragen. Daardoor zal aanvankelijk reeds de weg geëffend zijn tot herstel der in menig opzicht rechtmatige grieven dier talrijke broeders, die nu als bannelingen en onrustige zwervelingen buiten het eigen erf omdolen, zonder eigen naam, zonder eigen kerk, zonder eigen belijdenis, zonder eigen gemeentelijke verzamelplaats ten gebede en ter prediking van Gods Woord. Die broederen zullen dan met eere en waardigheid in het eigenlijk Zion des Heeren, in de historische kerk der vaderen moeten kunnen teruggeleid worden. Wel zijn zij in zondige overhaasting weggeijld en meenden in eigen kracht een Ezau's zegen (Gen. 27:40b) voor zich te kunnen opgrijpen; maar zij meenden toch ook in gemoede — dit moet van de meesten hunner toegestemd —, door den innerlijken drang der zeer zeker dwalende conscientie geleid, het gehate juk der synode zich van den vrijen hals te mogen en te moeten afwerpen.

Wat voorts in deze brochure volgt interesseert ons minder. Of de Confessioneele Vereeniging het roer weer in handen neemt, dan wel een nieuwe vereeniging opduikt, en of men aan de Synode en op de Classen indient het ééne of het andere voorstel ter reorganisatie, is ons uiteraard volmaakt onverschillig.

Niet op de plannen en denkbeelden, niet op de formulen en voorslagen, *maar op den zin die eruit blijkt, komt het aan.*

Laat ons daarom volstaan met te zeggen, dat Dr. Van Ronkel zijn toevlucht wil nemen 1°. tot het houden van *Bidstonden*, 2°. tot het uitgeven van een *Weekblad*, en dan voorts 3°. tot het uitzenden van *Evangelisten*, tot het stichten van *Comités*, en tot het aanknoopen van correspondentie met *Kerkeraden*. Kortom dat Dr. Van Ronkel thans in 1888 aankwam aan het station waar wij in 1878 bij het oprichten van *De Heraut* ons plaatskaartje namen, en de bittere ervaring op zal doen, dat wie, onder nog veel ongunstiger omstandigheden, met minder hulp om zich heen, en te midden van veel moeilijker tegenstelling nog eens gaat beproeven wat wij beproefd hebben, óf op nog bitterder teleurstelling uitkomt, óf eer hij een jaar verder is, het getrokken zwaard reeds weer op zal steken; en blijken zal een *spiegelgevecht* te hebben geleverd en geen *slag*.

Om volledig te zijn, voegen we hier nog bij, dat Dr. Van Ronkel zelf zijn vlugschrift in deze 5 stellingen resumeert:

1°. De kerkelijke organisatie, waaronder wij zoo langen tijd reeds zuchten, deugt niet voor de kerke Gods in dezen lande; is ongeschikt, om onder hare leiding het Zion des Heeren vrij en ruim te doen ademhalen, te doen groeien en vruchten voortbrengen, des geloofs en der bekeering waardig.

2°. Het zijn evenwel onze zonden, waardoor de kerkelijke besturen zoolang achtereen de gemeente des levenden Gods onder dat net van ongeestelijke voorschriften en bepalingen kon gevangen houden en als verstrikken.

3°. Eigenwillig en voorbarig ingrijpen in den bestaanden toestand brengt daarentegen geene blijvende of iets beteekenende redding aan; evenmin als het eigenmachtig verscheuren van enkele mazen van dat ijzeren net, dat ons over de schouderen en om de lendenen werd geworpen, der kerk in haar geheel iets kan baten.

4°. Evenwel moet in den wettigen weg herstel van billijke grieven gezocht en elke poging tot verlossing en bevrijding van die knellende banden ondersteund worden, zonder deze met geweld te willen vaneenrijten.

5°. Daarom hebben allen, die het wel meenen met het vaderlandsch Zion, biddend saam te komen, om, terwijl het nog het heden der genade is, met elkander te beraadslagen, welke weg naar den wil des Heeren mag zijn, om dien ter gewisse ontkoming in te slaan.

Nu zal, wie de toestanden kent, licht doorzien, dat in zulk een program als op pag. 24 voorkomt, heil noch baat zit.

Dit is hetzelfde program, als waarmee veel goede Roomschen in de dagen der Reformatie ook tegen Rome optrokken. „Rome deugde niet. Er moest iets anders komen. Maar *in den wettigen weg!*" En langs dien wettigen weg doolden al deze zielen en deze familiën weer naar Rome terug en zitten er nog onder.

Als moment in den kerkelijken strijd zouden we daarom heel dit vlugschrift dan ook als „gewogen en te licht bevonden" onvoorwaardelijk opzijwerpen, indien er niet *drie puntjes* in stonden, waarachter wij een *vraagteeken* plaatsen, en waarom we ons oordeel opschorten.

Dr. Van Ronkel heeft namelijk zelf al schrijvende zeer goed gevoeld, dat er in zijn plan geen realiteit zat, *tenzij er een uitweg openstond.*

Van de Organisatie vragen, dat de Organisatie wegga; van de Synode vragen, dat de Synode haar biezen pakke; van de Hiërarchie vragen, dat de Hiërarchie van haar troon kome, — het is alles fraai, maar Dr. Van Ronkel is slim genoeg om zelf beter nog dan wij te weten: *Daar komt minder dan niets van!* Dat blijft bij hoogklinkende woorden. Dat glijdt van jaar in jaar, met allerlei protesten, voorstellen, voorslagen, plannen, modi vivendi, verweerschriften, en memoriën; *maar over tien jaar laat het u nog even ver.*

Dat is plassen met een polsstok in een slikpoel. En bij elken stap zinkt ge dieper in het slijk weg.

Wie dan ook voor zulk een naïef plan de kerkelijke aandacht kwam vragen; zonder meer; zou niet waard zijn, dat men hem te woord stond. Maar dat deed dan ook Dr. Van Ronkel niet. Hij had meer.

Hij heeft op p. 19 nog *drie puntjes.*

Ziehier, hoe ze voorkomen:

Als nu, in dergelijke vergadering, de noodzakelijkheid eener andere kerkelijke organisatie, dan die tegenwoordig vigeert, in *beginsel* is beaamd en aanvaard, opdat men tot eene doortastende reformatie der kerk kome, ga men ook onmiddellijk over tot de dadelijke *uitvoering*. Daartoe behoort in de allereerste plaats: de bearbeiding van de groote gemeente in haar geheel genomen en in al hare deelen, door *woord* en door *geschrift*. Langzaam, maar zeker moet de gemeente daartoe geleid worden, om de overtuiging algemeen te maken, dat de bereiking van het schoone doel ook in den *weg der wettige middelen* mogelijk is. En indien onverhoopt weldra mocht blijken, dat dit niet alzoo is dan . . . — Voor een wettig doel kieze men al eereerst de middelen, die met dit doel in aard en karakter overeenstemmen. Voor een *wettig* doel *wettelijke* middelen, zonder drifttige overijling en voorbarige, veel goeds bedervende en daardoor mede zondige overhaasting!

Men gevoelt hoe in deze *drie puntjes* alles inzit, en hoe in vergelijking met deze *drie puntjes* heel de brochure als waardeloos en onmachtig neerligt.

Natuurlijk poogde iedereen eerst *in den weg der wettelijke middelen* herstel te verkrijgen.

Dat heeft dan ook van 1816 tot 1886, dat is volle *zeventig jaren*, geduurd.

Van overijling noch overhaasting kan hier dus sprake zijn.

Sprake is hier alleen van het kruipen van het weekdier op een strand zonder water; van slakkengang; zoo niet van kreeftenbeweging geweest.

Doch dat doet er niet toe.

Eerst *wettelijke middelen.*

Nu het zij zoo. Maar nu weet ge vooruit stellig, dat deze *wettelijke middelen* u geen zier baten, u geen stroospier verder brengen; geheel onmachtig en zonder effecte zijn.

Interessant wordt het dus eerst, als ge toekomt aan de tweede vraag: *Maar als dan nu de wettelijke middelen* NIET *baten, wat dan?*

En daarover nu geeft Dr. Van Ronkel niet één woord en slechts *drie puntjes.*

Eer men dus zeggen kan, wat men aan deze brochure heeft, zal het vraagteeken moeten worden beantwoord, dat we onzerzijds achter deze *drie puntjes* plaatsten.

Beduiden deze *drie puntjes*: „Dan *breken* met de Synode;" goed, dan weten we waar we aan toe zijn.

Of beduiden ze: „Dan voor altoos het hoofd in den schoot leggen!" dan weet nu reeds een ieder, dat ook deze vaart die men graven gaat doodloopt.

Een definitief oordeel toeve dus tot aan de ontraadseling der *drie puntjes*; kon het zijn, ook totdat dan aan den *eersten* onzer drie wenken voldaan was.

Die wenk was: „Broeders, maakt in geen geval gemeene zaak met onze vervolgers!"

Nu is het heel het land door bekend, hoe ook Dr. Van Ronkel dit aanvankelijk *wel* gedaan heeft. Zeer bedachtzaam; altoos met een vriendelijk knikje naar onzen kant; we weten het wel; maar toch, ook hij heeft in de hachlijke ure den arm van onze vervolgers rechtstreeks of zijdelings tegen ons gesterkt.

Dat hij nu inziet, hierin verkeerdelijk te hebben gehandeld, en een partij te hebben gestijfd, die hem nu tegenvalt, is kostelijk.

Dat hij nu weer iets voelen gaat van het trekken der oude liefde voor broederen, die hij nimmer had moeten verlaten, is uitnemend.

Maar, en dit zij in ernste gezegd, als men zoo roerend en aangrijpend over schuldbesef en verootmoediging schrijft als broeder Van Ronkel in dit zijn vlugschrift, moet men zelf in schuldbelijdenis *voorgaan*. In *publieke* schuldbelijdenis over wat men *publiek* tegen de broederen deed.

Men versta ons wel.

We eischen volstrekt niet dat Dr. Van Ronkel *ons* standpunt inneme.

Zij het zoo, dat hij het in doleantie gaan van verongelijkte kerken niet kan goedkeuren.

Maar ook al is het, dat hij in deze het bedrijf der broederen niet correct acht, hij wist toch uitnemend wel, dat ze *uit nood-dwang* handelden.

En nooit, nooit had in dien strijd de naam van Dr. Van Ronkel de kracht der woelige fractie, die hij nu zoo bitter geeselt, tegenover zijn broederen moeten sterken.

Daarmee heeft hij 's Heeren volk in deze landen bedroefd.

En eer er nu sprake van zal kunnen zijn, dat op *zijn* roepstem dat volk zich weer verootmoedige, vraagt het van hem, *dat hij zelf hierin voorga.*

Die schuld moet weggenomen.

Zoolang die er ligt, kan het *geestelijk* vertrouwen niet hersteld, ook al blijft de band van het vriendenhart trekken.

Ten slotte nog deze opmerking:

In zijn titel sloop een zinstorende fout in.

Op dien titel staat namelijk, dat dit vlugschrift een *„nabetrachting* van de Kerkelijke crisis" zou zijn.

En dit *kan* natuurlijk niet.

Of wie komt met een *nabetrachting* als de predicatie nog niet eens op streek en de prediker nog aan zijn *voorafspraak* is.

En hoe zou er dan hier van een *nabetrachting* sprake kunnen zijn, waar de *Kerkelijke crisis* die Dr. Van Ronkel ter sprake brengt, nog nauwelijks haar eerste trilling ten volle liet uitwerken, en na deze eerste weeën, stellig in niet minder dan zes andere weeën haar kindeke baart.

Laat dus de predicatie der doleantie inmiddels rustig voortgaan!

KUYPER.

Conferentie van de Deputaten

van het Synodaal Convent met de Christ.-Gereformeerde broeders.

In vervolg op een vroegere mededeeling kan gemeld, dat de Commissie te Kampen benoemd, om een reeks stellingen te ontwerpen, aan deze opdracht heeft voldaan, en dat deze stellingen, na herhaald heen en weer schrijven in menig opzicht de eenparige uitdrukking van gedachten naderbij bracht. (*De stellinge zelven geven we in een volgend nummer.*)

Op Vrijdag den 17 Februari 1888 nu kwamen de Deputaten en de Docenten der Theologische School van Kampen nogmaals (nu te Amsterdam) saam, om de vraag te overwegen, wat hun thans, in het tegenwoordig stadium der quaestie, met het oog op een meer publieke Conferentie te doen stond. Aan deze samenkomst namen alle opgeroepenen deel, behalve Doc. Brummelkamp, dien ongesteldheid verhinderde. De besprekingen die eerst te vijf uur eindigden, en zich door den meest gewenschten broederlijken toon kenmerkten, kiddden ten slotte tot deze conclusiën:

1°. dat de Deputaten van het Synodaal Convent tegen Woensdag na Paschen de Kerkeraadsleden van Chr. Geref. gemeenten zouden uitnoodigen te Amsterdam met hen over de mogelijkheid eener hereeniging te willen saamspreken; en dat kort daarop een gelijksoortige Conferentie zou worden saamgeroepen van kerkeraadsleden van Doleerende Kerken.

Splitsing in twee Conferentiën scheen raadzaam, én wijl anders het getal der opgekomenen te groot zou wezen voor geregeld debat; én omdat de bestaande bezwaren beiderzijds een geheel uiteenloopend karakter dragen.

2°. dat zij de Docenten der Theol. School te Kampen uitnoodigen deze hun uitnoodiging aan de kerkeraadsleden der Christ. Geref. kerken te ondersteunen, en hunne Conferentie met de kerkeraadsleden der Doleerende kerken bij te wonen;

3°. dat op deze Conferentie geen theologisch debat zou worden gevoerd, wat onprofijtelijk zou zijn en te langen tijd zou vorderen, maar dat aan de orde zou worden gesteld: *a.* de noodzakelijkheid tot hereeniging, gelijk die van Gods wege ons is opgelegd; *b.* de aanwijzing van de beiderzijds saamkomende Synoden als de machten die eeniglijk tot handelen geroepen waren; en *c.* de grondslag van hereeniging;

en 4°. dat als grondslag van hereeniging zou worden voorgeslagen:

a. dat het Statuut van 1869 uit de wereld zou worden geholpen.

b. dat de Kerkeraden beiderzijds zouden blijven bestaan.

c. dat de meerdere vergaderingen in Classen en Synoden gemeenschappelijk zullen zijn.

en *d.* dat de noodige maatregelen van overgang zullen genomen worden, om alle ongeregeldheid en botsing te voorkomen.

Gelukkig in het besef, dat hiermeê een aanvangspunt voor definitieve stappen geboden was, gingen de saamgekomenen na dankzegging uiteen, en reisden de broeders uit Kampen huiswaarts.

De Secretarissen,
Dr. H. BAVINCK.
Dr. W. v. D. BERGH.

Kampen, Voorthuizen, 20 Febr. 1888.